

Frit

35. årgang - nr. 1 - 2007

NORDEN

LÆS I BLADET

Norden i dag
Av Tomas Larsson ..... s 6

*Tomas Larsson,
sommarioende i
Mellbystrand,
Halland. Tomas
Larsson er tilknyttet
Frit Nordens redaktion.
(mer info skandinaviskt
samarbete
www.tomas.lwp.se)*

Norden idag

Av Tomas Larsson

Sedan folkomröstningarna i Holland och Frankrike våren 2005 har debatten om EU hållit en låg profil. De första reaktionerna från Bryssel efter det att folkomröstningsresultaten var offentliggjorda kom redan efter några dagar. Den officiella hållningen var dock att resultaten egentligen inte påverkade någonting alls. Men ju längre tiden gick, desto fler journalister och politiker började inse att någonting inte stod rätt till. Hur kunde två länder i EU:s inre kärna rösta nej?

Var det så allvarligt?

Relativt snabbt efter insikten började allt fler inse hur stort avståndet mellan EU:s väljare och Bryssel hade blivit. Efter ytterligare en tid började dock ledande debattörer och politiker svänga tillbaka till hållningen innan folkomröstningen. Folkomröstningen var ingenting etablissemang längre ville kännas vid. Idag pågår inte heller någon reell diskussion hur Bryssel skall förbättra kontakten med sina väljare. Istället pågår intensiva förhandlingar med nya kandidatländer samt återupplivandet av den nedröstade EU-konstitutionen. De forcerade förhandlingarna har från svensk sida försvarats med att „det behövs ett visionärt, politiskt ledarskap“, underförstått politikerna struntar i vad väljarna tycker. Under början av december 2006 ratificerade dessutom Finland den nya EU-konstitutionen, utan någon djupare debatt.

Nordvästra delen av Europa

Tre regioner i EU som sedan en mycket lång tid haft en speciell relation till Centraleuropa är de brittiska öarna, Skandinavien (= Danmark, Norge och Sverige) och Västnorden (= Grönland, Island och Färöarna). Endast tre av de sju länderna är medlemmar i EU och inget av länderna har heller gått över

till den nya EU-valutan euro. Om EU-skepticismen i Skandinavien är utbredd så är den desto mer utbredd i Storbritannien.

Om vi begränsar oss till Skandinavien är det inte problemfritt att bedöma var opinionen befinner sig i EU-frågan. Två tydliga indikationer är dock de bägge euro- omröstningarna, där nej-sidan segrade med 53% (Danmark, sep 2000) respektive 56% (Sverige, sep 2003). Vi får dock inte glömma att ja-sidan hade ett förkrossande ekonomiskt övertag i bägge kampanjerna vad gäller ekonomiska resurser och utrymme i massmedia. Men resultatet blev ändå ett nej och relativt omgående efter valet stärktes den svenska nej-sidan.

Skandinaviskt samarbete?

En intressant fråga är alternativet med ett närmare nordiskt samarbete. Det officiella nordiska samarbetet befinner sig visserligen sedan decennier i skymundan, men trots detta visade två opinionsundersökningar våren 2004 och hösten 2006 att det ändå finns en stark opinion för ett närmare nordiskt samarbete. Ännu har dock inget nordiskt parti intresserat sig för frågan, än mindre presenterat ett realistiskt alternativ till EU.

Regionen står i själva verket inför ett mycket viktigt, strategiskt vägval. Under 2002 sammanfattade den färöiske vicelagmannen Høgni Høydal den skandinaviska/ västnordiska situationen enligt följande: „...två vägar avtecknar sig för nordiskt samarbete framöver. Endera håller vi fasts vid det som redan är uppnått och försöker bevara eller balsamera det, samtidigt som vi överlåter de stora frågorna till EU. Eller också kan vi ge nordiskt samarbete ett ännu större värde...“
Källa: Generaldebatt, 2002

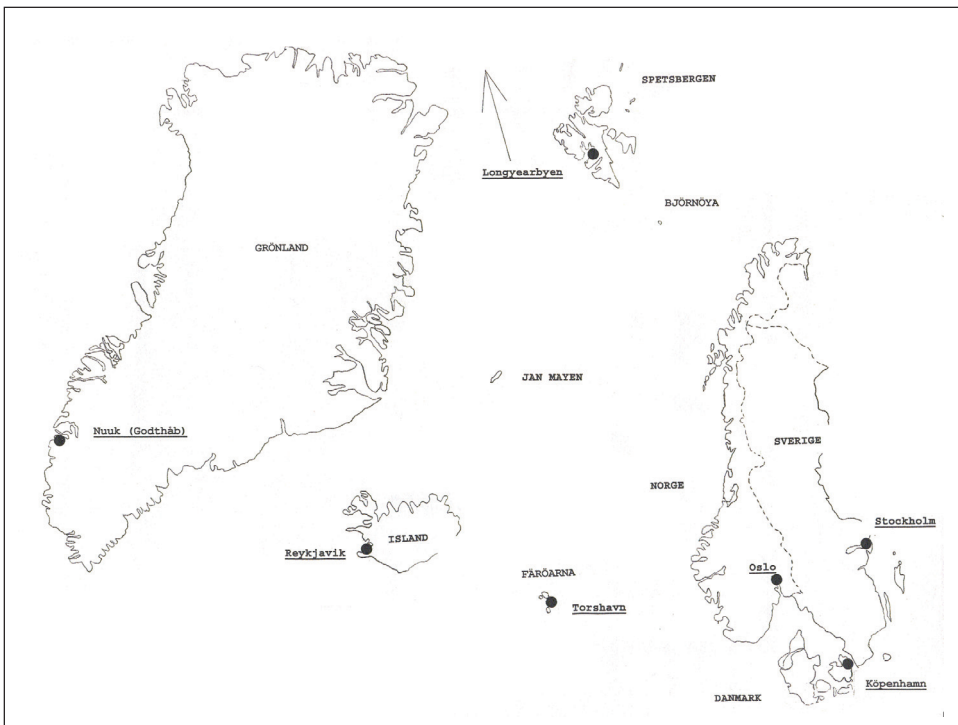
Om vi närmare studerar den svenska

situationen finns idag sju partier i det svenska parlamentet (riksdagen). EU-frågan är dock något som splittrar fem av partierna och av naturliga skäl försöker därför respektive partiledning att „lägga locket på“. Det är egentligen endast två partier (Moderaterna och Folkpartiet) där en överväldigande majoritet av väljarna stödjer en fördjupad integration i EU, partier som dock i det senaste riksdagsvalet (sep 2006) tillsammans endast fick 36% av mandaten.

Men vad är det då som är sprängstoffet i den nordiska frågan? Ja, något enkelt svar finns inte men det finns ändå en skiljelinje mellan etablissemang och folk vad gäller synen på internationaliseringen. Begreppen i debatten är dock inte klara, samtidigt som det finns en glidande tendens i EU-samarbetet från internationalisering till globalisering. När Sverige folkomröstade om EU-medlemskap hösten 1994 handlade frågan om var på axeln Bryssel- Stockholm makten skulle ligga, men idag handlar frågan snarare om Bryssel eller globalisering, där Sverige (och de övriga nordiska länderna) allt mer börjar likna en svans som bara följer med.

EU-frågans förändrade innerbörd har gjort att alternativet nordiskt samarbete åtminstone teoretiskt sett har fått en förnyad aktualitet, vilket etablissemang av uppenbara skäl upplever som ett hot mot den förda EU-politiken. Inte ens de EU-skeptiska partierna vill längre diskutera frågan om ett fördjupat nordiskt samarbete.

Det nordiska samarbetet har sedan decennier hållit en låg profil, även om länderna i skuggan av det kalla kriget kunde föra en mycket likartad politik. Men den snabba utvecklingen efter murens fall 1989 satte igång processer som i praktiken har motverkat nordiskt samarbete. De nordiska regeringarnas ensidiga fokusering på EU har gjort att frågan om ett närmare nordiskt samarbete i praktiken har tynat bort.

Karta över Skandinavien och Västnorden. I regionen ingår fyra länder med totalt 19 miljoner invånare. Etapperna för att korsa Nordatlanten överstiger aldrig 50 mil (ruten Hordaland – Shetland - Färöarna - Island- Grönland - Kanada), något som bidrog till att skandinaver redan under 850- talet med ganska små båtar successivt började söka sig västerut, för att år 1000 landstiga i Nordamerika (nuvarande Kanada). Flera tecken tyder dock på att skandinaver befann sig i norra Skottland redan kring år 0. Karta: författaren

Faktum är att EU har fått en sådan kraft att till och med en stor del av det svenska Miljöpartiets ledning nyligen ville slopa det gamla kravet i parti-programmet att Sverige skall lämna EU. Nu fanns det emellertid inget stöd för detta bland partiets medlemmar, men debatten visar ändå hur djupt EU-tanken sitter bland eliten även i de EU-kritiska rörelserna. Ingenting tyder heller på att situationen skulle vara så mycket annorlunda i de övriga skandinaviska länderna.

De EU-kritiska rörelserna är mycket effektiva

De EU-kritiska rörelserna har med mycket god framgång kämpat mot försöken att knyta de skandinaviska länderna och Västnorden närmare EU. I regionen har inte mindre än 11 folkomröstningar hållits i EG-/EU-frågan, där det danska riket står för 7 av dessa. Men att konsekvent hamna i en försvarsposition är långsiktigt sett knappast någon visionär uppgift, samtidigt som vi vet att de stora, svenska partierna endast har lovat att „det inte blir någon ny folkomröstning om euron innan 2010“ (liktande signaler har även hörts från Danmark).

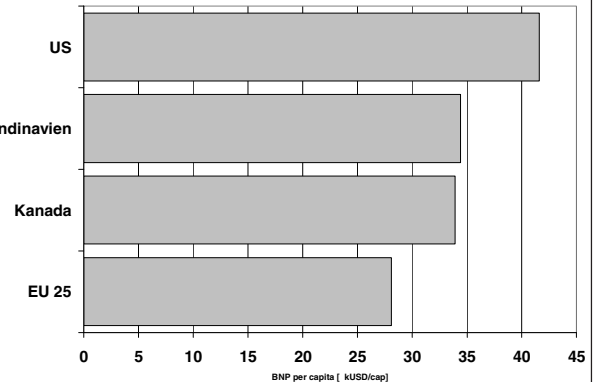
Det finns med andra ord just nu ett mycket viktigt och intressant „fönster“ på några år för de skandinaviska, EU-kritiska rörelserna att börja samarbeta med varandra.

Diskussionen om nordiskt samarbete har sedan de sista reformerna för över femtio år sedan i huvudsak handlat om perifera ämnesområden. Politikerna har noggrant undvikit att på nordisk nivå diskutera mer centrala delar i

Jämförelse av levnadsstandarden (bruttonationalprodukt per capita, 2005)

Som framgår av diagrammet ligger Skandinavien på ungefär samma nivå som grannlandet Kanada.

Källa: CIA, december 2006

ländernas politik. Officiellt är ju också de nordiska länderna självständiga nationer men å andra sidan går maktöverföringen till Bryssel med en accelererande fart, utan någon egentlig diskussion.

Vad som oroar allt fler väljare i de skandinaviska länderna är dock de långsiktiga konsekvenserna av EU/globaliseringen. Dessutom är det dyrt att vara med i EU/EES, då de fyra länderna Danmark, Island, Norge och Sverige tillsammans betalar cirka 45 miljarder svenska kronor per år i medlemsavgift.

Det behövs en skandinavisk politik

Klart är att resterna av dagens nordiska politik inte längre passar in i den nya världsbilden. Dessutom är frågan om ett geografiskt område („Norden“) i sig verkligen är en sammanhållande faktor i sig. Det har funnits, och inte minst finns, mycket djupa sprickor i dagens nordiska samarbete, där den djupaste sprickan idag går mitt i Öster-

sjön. Om vi däremot blickar västerut från denna djupa spricka finner vi plötsligt ett politiskt och kulturellt landskap med en till mycket stora delar gemensam historia och kultur. Det är därför befogat att snarare att tala om en skandinavisk istället för nordisk gemenskap, något som även borde återspeglas i politiken. Området (= Danmark, Island, Norge och Sverige) är till ytan ungefär lika stort som EU 15 och har cirka 19 miljoner invånare.

Genom ett ökat samarbete inom områden som inte nämnvärt påverkar den nationella identiteten i de fyra länderna, men där nyttan är desto större, finns all anledning att samarbeta djupare. Några konkreta exempel på samarbete är gemensamt gränsskydd samt ett mer koordinerat samarbete inom områden som penningpolitik, utrikespolitik, finanspolitik och inte minst näringslivspolitik. Ett mer västligt orienterat, skandinaviskt samarbete ter sig därför som ett intressant alternativ!